

Ruža:

Nākotnes pārtikā būsīm līderi

ILMĀRS
RANDERS

Dānijas "Saxo Bank", tradicionāli publicējot savas "šokējošās prognozes" nākamajam gadam, cita starpā prognozē – 2023. gadā vismaz viena no Eiropas valstīm, cenšoties nostiprināt līderību kā redzamākā cīnītāja pret klimata pārmaiņām, paziņos par ļoti augstiem nodokļiem gaļai, kā arī par tās pilnīgu aizliegumu, sākot no 2030. gada. Tam līdzīgus pareģojumus šajā dažādu krīžu kaskādes laikā varētu mierīgi laist gar ausīm, ja vien to iespējams atmiņā neuznirtu, ka, pasaules iedzīvotāju skaitam pieaugot, arvien izaicinošāks būs pārtikas nodrošinājuma jautājums, jo īpaši – proteīni, kas šobrīd uzņemam ar dzīvnieku valsts izcelsmes produktiem. Arvien vairāk augu proteīni pasaulē aizstāj pienu un gaļu, un arī Latvijā tiek būvēta zirņu proteīna ieguves rūpnīca. Saruna ar bijušo lauksaimniecības kooperatīva "Latraps" valdes priekšsēdētāju Edgaru Ružu par šīm tendencēm.

Jūs pagājušā gada izskaņā aizgājāt no kooperatīva valdes priekšsēdētāja amata, arī par iecerētās rūpnīcas būvniecības gaitu publiski nekas daudz nav dzirdams. Kas notiek šajā projektā?

E. Ruža: Attiecībā uz "Latrapu" – ar valdi jau bija savlaicīga vienošanās, ka no amata aizēju šī gada vidū. Taču dzīve ieviesa privāta rakstura korekcijas, tādēļ tas notika pusgadu agrāk, 2021. gada izskaņā. "Latrapa" vadībā biju aizvadījis 22 gadus. Pats jau sen jutu, ka tas ir pārāk daudz, ka man vajag transformēties, mainīties. Vēlējos arī dažādot savu ikdienu, neiesūnot vienā projektā. "Latraps" ir izaudzis, kļuvis liels un stabils uzņēmums, pērn finanšu apgrozījums sasniedza 300 miljonus eiro. Bet es pats sevi vairāk redzu kā attīstības fāzes figūru. Tagad darba attiecībās esmu uzņēmumā "Alfa osta", kur "Latrapam" pieder 50% kapitāldaļu, kā arī "ASNS Ingredient", kas izveidots zirņu pārstrādes rūpnīcas projekta realizācijai.

Zirņu proteīna rūpnīcas projekts šobrīd ir ļoti atbildīgā stadijā. Sākotnējos attīstības plānos korekcijas ieviesa ne tikai Covid-19 pandēmija, karš Ukrainā un nepieredzētā cenu celšanās, bet arī dažādi birokrātiski šķēršļi, saskaroties ar valsts iestādēm. Uzņēmējdarbības vidē procesi parasti ir ātri un vienkārši: aprēķins, lēmums, vienošanās un rīcība. Valsts birokrātiskajā vidē procesu pamatā ir papīru šķirstīšana uz priekšu un atpakaļ, nosūtīšana uz nākamā kabinetu vai iestādi un tā nebeidzami. Rūpnīcai zeme ir iegādāta, atļaujas un saskaņojumi saņemti, pabeigti priekšprojektēšanas darbi un uzsākti projektēšanas un citi reālais būvniecības priekšdarbi. Pašlaik noslēguma fāzē ir arī vienošanās ar stratēģisko investoru, un plānots, ka februārī dalībnieku līgums būs parak-

stīts un veiktas arī investīcijas no stratēģiskā partnera puses.

Projekts būs ļoti nozīmīgs visai Latvijas tautsaimniecībai – gan lauksaimniekiem, kuri audzēs zirņus, gan arī pārtikas ražotājiem, kuri no zirņu proteīna veģāno pienu un gaļas aizvietotājus ražo jau šobrīd vai, iespējams, vēlēties pievērsties šai tendencei nākotnē. Ceram, ka šis projekts pavērs Latvijai iespējas jaunas nozares attīstībai.

Kas ir dalībnieki un stratēģiskais partneris?

Latvijas pusē partneri ir lauksaimnieku kooperatīvās sabiedrības "Latraps", "Durbes grauds" un "Barkavas avoti". Esam ciešā sadarbībā arī ar vidzemnieku kooperatīvu "VAKS". Stratēģiskajam partnerim nosaukumu pagaidām atklāt nedrīkst, varu vien teikt, ka tas ir no Vācijas – milzīgs pārtikas preču ražošanas koncerns ar vairāk nekā septiņu miljardu eiro apgrozījumu. Proteīna pārtikas produktu ražošanas nozarē tas jau darbojas, taču tam ir liela nepieciešamība un vēlme tikt tuvāk pie izejvielām nākotnes pamatproduktu ražošanai, kurā arī šis koncerns vēlas būt viens no pasaules līderiem. Lai arī šobrīd vēl strādājam pie līguma detalizācijas, esmu gandarīts, ka visas projektā iesaistītās puses šobrīd visu redz vienādi. Pirms tam jau diezgan ilgstoši viens otru kā potenciālie partneri esam iepazīnuši.

Kādi ir rūpnīcas uzbūvēšanas termiņi tagad koriģētajā projekta plānā, un cik lielas investīcijas nepieciešamas?

Plānojam, ka zirņu proteīna rūpnīcai produkciju ar pilnu jaudu jāsāk ražot 2026. gadā, ieskrīšanās laiku paredzot jau no 2025. gada otrās puses. Tehnoloģiskās līnijas mūsu rūpnīcā galvenokārt būs ražotas Eiropā. Zirņu proteīna ražošanas jomā spēcīgākie šobrīd ir kanādieši, viņi ļoti cieši sadarbojas ar iekārtu ražotājiem Vācijā un Šveicē. No teikti vēlos pieminēt arī to, ka liela daļa jaunievedumu mūsu rūpnīcas iekārtās un tehnoloģijā būs arī no Latvijas, ko no savas pieredzes, kopīgajā un arī zinātniskajā sadarbībā esam adaptējuši ar iekārtu ražotājiem. Nepieciešamās investīcijas rūpnīcas palaišanai Jelgavā tagad sasniedz vairāk nekā 100 miljonus eiro.

Līdzīgas finanšu ietilpības projektu praktiski tādos pašos termiņos iecerējusi arī valdība, būvniekiem pasūtīt jauna cieta būvniecību Liepājā, rezultātā iegūstot 600 labiekārtotus divvietīgos "numuriņus". Ko iegūs zirņu pārstrādes rūpnīcas investori un dalībnieki?

Atšķirībā no valsts budžeta pasūtījumiem mums jāreķinās, ka piesaistītās investīcijas jāatpelnā. Par to esam droši, jo pieprasījums tirgū augu valsts proteīniem jau tagad ir milzīgs un turpina pieaugt. Viens no rādītājiem, kuram pastāvīgi sekojam, ir iedzīvotāju skaits pasau-

ILMĀRA RANDERA FOTO

"Februārī dalībnieku līgums būs parakstīts un investīcijas no mūsu stratēģiskā partnera veiktas. Zirņu proteīna rūpnīcas celtniecība Jelgavā sāksies nākamā gada rudenī vai ziemā, bet zirņu pārstrādi uzsāksim 2025. gada otrajā pusē," prognozē "ASNS Ingredient" valdes loceklis Edgars Ruža.

VĒSTIJUMI

Problēma, kā pabarot pasauli, būs jārisina straujāk.

Vajadzētu palielināt zirņu audzēšanas platības vismaz četras līdz piecas reizes.

Vienkārši kritizēt un pārmet – tā nav mana pieeja dzīvei. Dodies un dari!

lē. Šobrīd esam astoņi miljardi, kas sasniegts ātrāk, nekā bija plānots. Prognoze par 10 miljardiem 2050. gadā, iespējams, arī tiks sasniegta ātrāk. Tas nozīmē, ka arī problēma, kā pabarot pasauli, būs jārisina straujāk. Ar Jelgavas projektu nākotnes pārtikas ražošanā mēs būsīm starp līderiem ne tikai reģionā, bet arī globāli, jo šāda veida rūpnīcu tehnoloģiju dārdzības un arī specifikas dēļ pagaidām ir ļoti maz.

Kādas ir jaudas, un kur ņemiet izejvielas? Zirņu audzēšana kļūs izdevīgāka par labību?

Projektā reķināties tikai ar vietējām izejvielām, Latvijā audzētajiem zirņiem. Viena no projekta pamatidejām ir radīt pievienoto vērtību kooperatīvu biedru izaudzētajai produkcijai. Rūpnīcas pirmajai kārtai vajadzēs 70 000 tonnas zirņu, ko var izaudzēt apmēram 20 000 ha. Šogad ar zirņiem Latvijā bija apsēti aptuveni 22 000 ha, praktiski 100% no iegūtās ražas eksportējot. Lai arī izklausās lielas platības, patiesībā zirņu audzēšana Latvijā ir tikai sākuma stadijā. Lai ievērotu optimālas augu sekas un ES prasības, būtu normāls vietējais tir-

gus un cenu piedāvājuma līdzsvars, vajadzētu palielināt zirņu audzēšanas platības vismaz četras līdz piecas reizes.

Zirņu un graudu audzēšanas izdevīgumu viens pret vienu salīdzināt nevar. Ir vairākas nianšes, piemēram, ieņēmumi zirņiem no hektāra šobrīd tiešā veidā tirgū ir zemāka nekā graudiem, taču zirņu audzēšanas procesā vajag ievērojami mazāk minerālmēslu. Slāpekļs nav vajadzīgs nemaz, jo šī kultūra pati to piesaista no atmosfēras, turklāt ievērojami uzlabo augsni, tādēļ kopā ar pupām zirņi ir ideāls augu sekas variants.

Līdz šim lauksaimnieki visā pasaulē ar slāpekli "barojās" no Krievijas. Mūsdienu tagad tas nav pieejams nemaz, līdz ar to zirņi tagad ir kā vietējā slāpekļa rūpnīca. Tādējādi ar tagadējām slāpekļa cenām zirņu pašizmaksa un peļņa no pārdotā kļūst ievērojami labāka, turklāt tiek samazināta atkarība no ievestajiem minerālmēsliem, augkopība kļūst dabai draudzīgāka – tas ir tikai viens piemērs, kā uz kādas kultūras audzēšanas izdevīgumu modernais lauksaimnieks tagad skatās.

Vai kaimiņos arī būvējas līdzīgas nākotnes pārtikas izejvielu rūpnīcas?

Cik zinu, pat neprojektējas. Mūsu projekta tālākās attīstības fāzē ļoti ieinteresēti ir lietuvieši, kuri jau tagad zirņus audzē daudz vairāk nekā Latvijā. Sekojot tirgus pieprasījuma prognozēm, nākamajā rūpnīcas attīstības posmā jau tagad plānojam ieviest arī proteīna ražošanu no pupām, kas no tagadējās konjunktūras viedokļa ir zirņiem līdzvērtīgs augs.

Nupat apstiprināta jaunā valdība. Viens no tās darbības uzstādījumiem ir ekonomiskajā attīstībā panākt vismaz kaimiņus. Cik nozīmīga loma šajā pakāldzīšanās procesā varētu būt Jelgavas rūpnīcas projektam?

Kā privātam pasākumam un projektam mūsu primārais uzdevums nav uz šo procesu skatīties vai to vērtēt šādi – sacensība starp valstīm. Taču nenoliedzami galarezultāts būs Latvijā ražots produkts ar ļoti augstu pievienoto vērtību, un potenciāli tālākās pārstrādes attīstība būs būtisks pieņems valsts ekonomiskajai attīstībai. Es neesmu pārāk aizmāģies vai analizējis, kādēļ no lietuviešiem un igauņiem tagad esam atpalikuši, tam pamatā ir vesels iemeslu kopums. No līdzsānējās sadarbības un saskares varu nojaust, ka igauņiem ļoti palīdzējis ir Somijas tuvums, arī padomju laikos, savukārt lietuvieši savā mentalitātē ir daudz labāki tirgotāji par latviešiem. Mēs tur esam ne tuvu. Ja labi iet tirdzniecība, tad var uzkrāt, sākt ražot un pārdošanu atkal palielināt. Lai arī man, protams, daudzas pieņums notiekošās lietas šķiet nepareizas vai divainas, man tomēr ir visas iespējas strādāt, lai Latvija būtu labāka. Vienkārši kritizēt un pārmet – tā nav mana pieeja dzīvei. Dodies un dari!